Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

13. veebruar 2025*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Tarbijakrediidilepingud – Direktiiv 2008/48/EÜ – Artikli 10 lõige 2 – Teavitamiskohustus – Krediidi kulukuse aastamäär – Teenustasude ja lepingutasu muutmine – Artikkel 23 – Riigisisesed eeskirjad sanktsioonide kohta – Proportsionaalsuse põhimõte

Kohtuasjas C-472/23,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Varssavi linna rajoonikohus, Poola) 21. juuni 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. juulil 2023, menetluses

Lexitor sp. z o.o.

versus

A. B. S.A.,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: koja president D. Gratsias, neljanda koja president I. Jarukaitis, kohtunik Z. Csehi (ettekandja),

kohtujurist: L. Medina,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Lexitor sp. z o.o., esindaja: *radca prawny* K. Danielak,

– A. B. S.A., esindajad: *adwokaci* M. Malciak, K. Trzaskowski ja W. J. Wandzel,

– Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna ja S. Żyrek,

– Euroopa Komisjon, esindajad: P. Ondrůšek ja M. Owsiany-Hornung,

* Kohtumenetluse keel: poola.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66), artikli 10 lõike 2 punktide g ja k ning artikli 23 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on Lexitor sp. z o.o. kui tarbija õiguste omandaja ja A. B. S.A. (edaspidi „pank“) ning milles on tegemist nõudega maksta tagasi summa, mis vastab intressile ja tasudele, mille tarbija on maksnud pangaga sõlmitud tarbijakrediidilepingu alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiivi 2008/48

3 Direktiivi 2008/48 põhjendustes 6, 8, 9, 19, 31, 32 ja 47 on märgitud:

„(6) Vastavalt asutamislepingule hõlmab siseturg sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse kaupade ja teenuste vaba liikumine ja asutamisvabadus. Läbipaistvama ja tõhusama krediidituru loomine sisepiirideta alal on piiriülese tegevuse edendamisel esmatähtis.

[…]

(8) Tarbijate usalduse võitmiseks on tähtis, et turg tagaks küllaldase tarbijakaitse. Sel juhul peaks olema võimalik, et krediidipakkumiste vaba liikumine toimub optimaalsetel tingimustel nii krediidi pakkujate kui krediidi soovijate jaoks, võttes seejuures kohaselt arvesse eri liikmesriikide konkreetseid olukordi.

(9) Täielikku ühtlustamist on vaja selleks, et tagada kõikidele ühenduse tarbijatele nende huvide võrdselt kõrgetasemeline kaitse ning luua tõeline siseturg. Seetõttu ei tohiks liikmesriikidel lubada säilitada või kehtestada muid siseriiklikke norme peale käesolevas direktiivis sätestatute. Ent sellist piirangut tuleks kohaldada ainult siis, kui norme on käesoleva direktiiviga ühtlustatud. Ühtlustatud normide puudumisel peaks liikmesriikidel olema jätkuvalt õigus säilitada või kehtestada siseriiklikke õigusakte. […]

[…]

(19) Selleks et tarbijad saaksid teha kaalutletud otsuse kõikide faktide alusel, peaksid nad enne krediidilepingu sõlmimist saama krediiditingimuste ja -kulude ning oma kohustuste kohta adekvaatset teavet, mida nad saaksid järelemõtlemiseks kaasa võtta. Pakkumiste võimalikult täieliku läbipaistvuse ja võrreldavuse tagamiseks peaks selline teave sisaldama eelkõige krediidi kulukuse aastamäära, mis on määratud ühesugusel viisil kõikjal ühenduses. […]

[…]

(31) Selleks et tarbija oleks teadlik oma krediidilepingust tulenevatest õigustest ja kohustustest, peaks kogu vajalik teave olema lepingus esitatud selgel ja arusaadaval viisil.

(32) Täieliku läbipaistvuse tagamiseks tuleks tarbijale anda teavet laenuintressimäära kohta nii enne lepingu sõlmimist kui ka siis, kui krediidileping on sõlmitud. Lepingu kehtivuse ajal tuleks tarbijat täiendavalt teavitada muutuva laenuintressimäära muutustest ning sellest tulenevatest muutustest maksetes. […]

[…]

(47) Liikmesriigid peaksid kehtestama eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusaktide rikkumise korral, ja tagama nende eeskirjade rakendamise. Kuigi liikmesriikidele jääb karistuste valikul otsustusõigus, peaksid sätestatud karistused olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

4 Selle direktiivi artikkel 3 „Mõisted“ on sõnastatud nii:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

g) „krediidi kogukulu tarbijale“ – kõik kulud, kaasa arvatud intress, lepingutasud, maksud ja mis tahes muud tasud, mida tarbija on kohustatud seoses krediidilepinguga maksma ja mis on krediidiandjale teada, välja arvatud notaritasud; krediidilepinguga seotud kõrvalteenuste kulud, eelkõige kindlustusmaksed, kuuluvad samuti nende hulka, kui krediidi saamiseks või krediidi saamiseks reklaamitavatel lepingutingimustel on lisaks kohustuslik teenuste osutamise lepingu sõlmimine;

[…]

i) „krediidi kulukuse aastamäär“ – krediidi kogukulu tarbijale, mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast ja sisaldab kohaldataval juhul kulusid, millele on osutatud artikli 19 lõikes 2;

[…]“.

5 Sama direktiivi artikli 10 „Krediidilepingus sisalduv kohustuslik teave“ lõikes 2 on sätestatud:

„Krediidilepingus täpsustatakse selgelt ja kokkuvõtlikult järgmine:

[…]

g) krediidi kulukuse aastamäär ja tarbija poolt makstav kogusumma, mis on arvutatud krediidilepingu sõlmimise ajal; märgitakse kõik kõnealuse määra arvutamiseks kasutatud eeldused;

[…]

k) vajaduse korral ühe või mitme konto pidamise tasud, kui see on nõutav selleks, et kajastada nii tagasimaksete kui ka krediidi kasutusse võtmise kandeid, välja arvatud juhul, kui konto avamine ei ole kohustuslik, koos maksevahendi kasutamise tasudega nii tagasimaksete kui ka krediidi kasutusse võtmise kannete eest ning muud krediidilepinguga seotud tasud ning selliste tasude muutmise tingimused;

[…]“.

6 Sama direktiivi artikli 19 „Krediidi kulukuse aastamäära arvutamine“ lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Krediidi kulukuse aastamäär, mis võrdub kõigi nende tulevaste või olemasolevate kohustuste (kasutusse võetud krediit, tagasimaksed ja tasud) ajaldatud väärtusega ühe aasta kohta, milles krediidiandja ja tarbija on omavahel kokku leppinud, arvutatakse I lisa I osas sätestatud matemaatilise valemi abil.

2. Krediidi kulukuse aastamäära arvutamiseks määratakse kindlaks krediidi kogukulu tarbija jaoks, millest arvatakse maha need tasud, mida tarbija on kohustatud maksma krediidilepingus sätestatud kohustuste rikkumisel, ning muud tasud (välja arvatud ostuhind), mida ta on kohustatud maksma seoses kauba ostmise või teenuse kasutamisega, olenemata sellest, kas tehingu eest tasuti sularahas või krediidiga.

Krediidi kogukulu tarbija jaoks sisalda[b] krediidi tagasimakseid ja krediidi kasutusse võtmist kajastava konto halduskulusid, maksevahendite kasutamise kulusid nii tagasimaksete kui krediidi väljamaksete jaoks ja muid maksetega seotud tehingukulusid, välja arvatud juhul, kui konto avamine on vabatahtlik ja konto halduskulud on selgelt ning eraldiseisvalt märgitud krediidilepingus või mõnes muus tarbijaga sõlmitud lepingus.

3. Krediidi kulukuse aastamäära arvutamine põhineb eeldusel, et krediidileping jääb kehtima kokkulepitud ajavahemiku vältel ning et krediidiandja ja tarbija täidavad oma kohustusi krediidilepingus kokku lepitud tingimustel ja tähtaegadel.“

7 Direktiivi 2008/48 artikkel 23 „Karistused“ on sõnastatud nii:

„Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

Direktiiv 93/13/EMÜ

8 Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on […] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]

Poola õigus

Tarbijakrediidiseadus

9 Direktiiv 2008/48 võeti Poola õiguskorda üle 12. mai 2011. aasta tarbijakrediidiseadusega (ustawa o kredycie konsumenckim; *Dz. U.* 2011, nr 126, jrk nr 715) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „tarbijakrediidiseadus“).

10 Tarbijakrediidiseaduse artikli 30 lõikes 1 on sätestatud:

„Kui artiklitest 31–33 ei tulene teisiti, tuleb tarbijakrediidilepingus märkida:

[…]

7) tarbijakrediidilepingu sõlmimise kuupäeva seisuga arvutatud krediidi kulukuse aastamäär ja kogusumma, mille tarbija peab tagasi maksma, kusjuures ära tuleb näidata kõik arvutamise aluseks olevad üksikasjad;

[…]

10) teave muude tarbija kanda olevate tarbijakrediidilepinguga seotud kulude kohta, mille hulgas on eelkõige tasud, mh ühe või mitme sellise konto haldamise tasu, millel kajastatakse makse- ja väljamaksetehinguid, s.h tasu nende tehingute tegemiseks maksevahendite kasutamise eest, lepingutasu, marginaalid, samuti lisateenustega seotud kulud, eelkõige kindlustuskulud, kui need on krediidiandjale teada, ning nende kulude muutmise tingimused;

[…]“.

11 Selle seaduse artikli 45 lõige 1 on sõnastatud nii:

„Kui krediidiandja rikub artikli 29 lõiget 1, artikli 30 lõike 1 punkte 1–8, 10, 11, 14–17, artikleid 31–33, artikleid 33a ja 36a–36c, on tarbijal õigus pärast krediidiandjale kirjaliku avalduse esitamist maksta krediit tagasi ilma intressi ja muude krediidiga seotud tasudeta, mida ta peaks krediidiandjale maksma lepingus ettenähtud tähtaegade jooksul ja korras.“

Tsiviilseadustik

12 23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustiku (ustawa – Kodeks cywilny; *Dz. U.* nr 16, jrk nr 93) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis on artikli 385^1 lõigetes 1 ja 2 sätestatud:

„1. Tarbijalepingu tingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade kommetega ja kahjustavad tõsiselt tarbija huve (õigusvastased lepingutingimused). See ei kehti lepingutingimuste kohta, milles on määratletud poolte põhisooritused, sh hind või tasu, kui need tingimused on sõnastatud üheti mõistetavalt.

2. Kui mõni lepingutingimus ei ole lõike 1 kohaselt tarbijale siduv, jääb leping muus osas pooltele siduvaks."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

13 Inkassofirma Lexitor on pangaga krediidilepingu summas 40 000 Poola zlotti (PLN) (ligikaudu 9050 eurot) (edaspidi „vaidlusalune leping") sõlminud tarbija õiguste omandaja. Lisaks krediidi põhisumma tagasimaksmisele oli tarbija kohustatud maksma pangale intressi summas 19 985,07 zlotti (ligikaudu 4520 eurot) ning lepingutasutasu summas 4893,38 zlotti (ligikaudu 1100 eurot). Vaidlusaluses lepingus märgitud krediidi kulukuse aastamäär oli 11,18%.

14 Vaidlusaluse lepingu tingimuste kohaselt võis pank krediidi käitlemise ja selle tingimuste muutmisega seotud toimingute eest võtta teenustasu ja lepingutasu vastavalt nimetatud lepingu sätetele ja selle osaks olevale dokumendile pealkirjaga „Eraklientidelt võetavad [panga] teenustasud ja lepingutasud" (edaspidi „hinnakiri"). Vastavalt vaidlusalusele lepingule võis esiteks suurendada teenustasusid ja lepingutasu siis, kui on täidetud vähemalt üks lepingus loetletud tingimus, nagu miinimumpalga muutus ja Główny Urząd Statystyczny (Poola statistika keskbüroo) avaldatud nende näitajate taseme muutus, mis puudutavad eelkõige inflatsiooni, keskmist kuutasu ettevõtlussektoris või ka energia, telekommunikatsiooni, postiteenuste ja pankadevaheliste ülekannete hindu, Narodowy Bank Polski (Poola keskpank) kehtestatud intressimäärade muutus, panga poolt pangandus- ja muu tegevuse jaoks kasutatavate eri teenuste ja tehingute hindade muutus, panga osutatavate teenuste ulatuse või vormi muutus (sealhulgas konkreetse toote haldamise teatava funktsiooni muutus või uue funktsiooni lisamine), panga kohaldatavate maksu- ja/või raamatupidamiseeskirjade muutus, kohtuotsuste, haldusotsuste ning pädevate asutuste, sealhulgas Komisja Nadzoru Finansowego (Poola finantsjärelevalve komisjon) soovituste kehtestamine või muutmine niivõrd, kuivõrd selline muudatus mõjutab panga kulusid asjaomase lepingu täitmisel.

15 Teiseks oli hinnakirjas tabeli kujul esitatud haldustoimingute nagu pangateatise, sertifikaadi, krediidikonto väljavõtte väljastamise tasu 50 zlotti (ligikaudu 12 eurot), tasu kliendiga peetava kirjavahetuse, sealhulgas meeldetuletuste ja kutsete eest 4,20 zlotti kirja kohta (ligikaudu 1 euro) ning vastuvõtuteatisega postisaadetiste saatmise tasu 6,20 zlotti (ligikaudu 1,5 eurot) saadetise kohta. Hinnakirjas olid esitatud ka teatavad ühekordsed krediidisumma kättesaadavaks tegemisega seotud tasud, mis tuli tasuda vaid üks kord ja mida ei nõutud sisse (0-määraga tasu), ning lisalepingu sõlmimise tasu 50 zlotti (ligikaudu 12 eurot) ja zlottides makse tegemiseks sularaha välja võtmata jätmise tasu suuruses 0,3% välja võtmata summast, kuid mitte vähem kui 100 zlotti (ligikaudu 24 eurot).

16 Lisaks oli hinnakirjas märgitud, et teenustasusid ja lepingutasu võidakse muuta maksimaalselt neli korda aastas ning neid saab suurendada kõige enam 200% võrra nende kehtivast summast. Hinnakirjast nähtus, et teenustasude ja lepingutasu summat sai muuta ainult kuue kuu jooksul pärast seda, kui muudatuse tegemist võimaldav tingimus osutub täidetuks, ning et tasumäärad nende toimingute ja tehingute puhul, mille eest pank varem teenustasu ja lepingutasu ei võtnud, ning uute toodete või teenuste eest tuli kehtestada, võttes arvesse tehtavate toimingute töömahukust ja panga kantavate kulude suurust.

17 Eelotsusetaotlusest nähtub, et kõnealuse lepingu täitmisel arvutas pank intressi mitte ainult tegelikult tarbija käsutusse antud krediidisummalt, vaid ka krediidiga seotud kuludeks laenatud summadelt. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, oleks krediidi kulukuse aastamäär juhul, kui intressi oleks arvutatud üksnes antud krediidisummalt, olnud madalam krediidilepingus märgitud krediidi kulukuse aastamäärast.

18 Sellistel asjaoludel esitas Lexitor tarbijakrediidiseaduse artikli 45 alusel pangale nõude tasuda 12 905,80 zloti (ligikaudu 2900 eurot) suurune summa, mis vastas tarbija poolt kõnealuse lepingu alusel makstud intressi ja tasude summale koos intressiga. Kuna Lexitori nõuet ei täidetud, esitas ta hagi Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawiele (Varssavi linna ringkonnakohus, Poola), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.

19 Haginõude põhjendamiseks väitis Lexitor, et vaidlusaluse lepingu sõlmimisel rikkus pank tarbijakrediidiseaduse sätteid, milles on reguleeritud tarbija teavitamise kohustus, ja eelkõige selle seaduse artikli 30 lõike 1 punkti 7, millega on Poola õiguskorda üle võetud direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkt g, kuna vaidlusaluses lepingus märgitud krediidi kulukuse aastamäär oli liiga kõrge. Lexitori hinnangul rikkus pank ka selle seaduse artikli 30 lõike 1 punkti 10, millega omakorda on Poola õiguskorda üle võetud selle direktiivi artikli 10 lõike 2 punkt k, kuna vaidlusaluses lepingus olid märgitud üksnes selle lepingu täitmisega seotud tasude suurendamise tingimused ning teatavad tasude suurendamise mehhanismid.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kaht laadi kahtlusi. Ühelt poolt soovib ta kahe esimese küsimusega sisuliselt teada, kas direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkte g ja k tuleb tõlgendada nii, et tema menetluses olevas kohtuasjas kõne all oleva olukorra puhul on tegelikult tegemist pangale sellest sättest tuleneva teavitamiskohustuse rikkumisega. Ta on nimelt seisukohal, et tarbijakrediidilepingu tingimus, mis võimaldab krediidiandjal nõuda intressi mitte ainult tegelikult käsutusse antud krediidisummalt, vaid ka tarbija tasutavatelt krediidikuludelt, kujutab endast ebaõiglast lepingutingimust direktiivi 93/13 tähenduses. Kuna selle direktiivi artikli 6 lõike 1 ja põhikohtuasja asjaolude ajal kehtinud tsiviilseadustiku redaktsiooni artikli 385[1] kohaselt ei ole selline lepingutingimus tarbijale siduv, ei tule seda krediidi kulukuse aastamäära arvutamisel arvesse võtta, mistõttu ei olnud kõnealuses lepingus märgitud krediidi kulukuse aastamäär õige, vaid oli liiga kõrge, kuna selle arvutamisel lähtuti sellest, et intress tuleb arvutada ka tarbija kanda olevatelt krediidikuludelt.

21 Teiselt poolt soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus seoses direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punktiga k teada, kas sellest sättest tuleneva nõude täitmiseks piisab, kui on loetletud pelgalt need asjaolud, mille esinemise korral võib krediidilepingu täitmisega seotud tasusid suurendada, ja märgitud on nende tasude suurendamise teatavad mehhanismid, ning kui see nii ei ole, siis kas seda, et teave ei ole piisav, võib pidada teavitamata jätmiseks, mille korral on põhjendatud sanktsiooni kohaldamine selle direktiivi artikli 23 alusel.

22 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas riigisiseses õiguses direktiivi 2008/48 artikli 23 alusel kehtestatud sanktsiooni saab pidada proportsionaalseks, kui selle tulemusel – olenemata teavitamiskohustuse rikkumise laadist – ei ole krediidi eest vaja tasuda krediidilepingus kindlaks määratud intressi ja tasusid, ning kohaldatav ei ole mingi muu vähem koormav ja ehk ka proportsionaalsem sanktsioon.

23 Neil asjaoludel otsustas Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Varssavi linna rajoonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [direktiivi 2008/48] artikli 10 lõike 2 punkti g tuleb direktiivi põhjenduste 6, 8 ja 31 kontekstis tõlgendada nii, et juhul, kui teatavate lepingutingimuste ebaõiglaseks tunnistamise tõttu on krediidiandja poolt krediidilepingu sõlmimisel esitatud krediidi kulukuse aastamäär kõrgem, kui see oleks eeldusel, et ebaõiglane lepingutingimus ei ole siduv, on krediidiandja rikkunud tal selle õigusnormi alusel olevat kohustust?

2. Kas [direktiivi 2008/48] artikli 10 lõike 2 punkti k tuleb direktiivi põhjenduste 6, 8 ja 31 kontekstis tõlgendada nii, et piisab tarbijale teabe edastamisest selle kohta, kui sageli, millistel asjaoludel ja maksimaalselt mis protsendi võrra võib suurendada lepingu täitmisega seotud tasu, isegi kui tarbijal puudub võimalus kontrollida, kas need asjaolud esinevad, ja tasu võib tulemusena tõusta kahekordseks?

3. Kas [direktiivi 2008/48] artiklit 23 tuleb direktiivi põhjenduste 6, 8, 9 ja 47 kontekstis tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad krediidiandjal oleva teavitamiskohustuse rikkumise eest ette ainult ühe sanktsiooni, olenemata teavitamiskohustuse rikkumise raskusastmest ja selle mõjust tarbija võimalikele otsustele krediidilepingu sõlmimise kohta, ja see sanktsioon seisneb krediidi muutmises intressivabaks ja tasuta krediidiks?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

24 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti g tuleb tõlgendada nii, et sellest sättest tuleneva teavitamiskohustuse rikkumisega on tegemist siis, kui teatavate krediidilepingu tingimuste tõttu – mis hiljem on tunnistatud direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 tähenduses ebaõiglaseks ega ole seetõttu tarbijale siduvad – on sellesse lepingusse märgitud krediidi kulukuse aastamäär, mis on õigest määrast kõrgem.

25 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt meenutada, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikega 2 on täielikult ühtlustatud see, milline teave peab sisalduma krediidilepingus (21. märtsi 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Bulgaria (krediidilepingu kõrvalteenused), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

26 Konkreetselt direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punktis g on ette nähtud, et krediidilepingus tuleb selgelt ja kokkuvõtlikult märkida krediidi kulukuse aastamäär ja tarbija poolt makstav kogusumma, mis mõlemad on arvutatud krediidilepingu sõlmimise ajal.

27 Krediidi kulukuse aastamäär on direktiivi 2008/48 artikli 3 punktis i määratletud kui „krediidi kogukulu tarbijale, mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast ja sisaldab kohaldataval juhul kulusid, millele on osutatud artikli 19 lõikes 2“. Vastavalt selle direktiivi artikli 19 lõikele 1 arvutatakse krediidi kulukuse aastamäär selle direktiivi I lisa I osas esitatud matemaatilise valemi alusel.

28 Sellega seoses on kohane meenutada, et direktiivi 2008/48 vastuvõtmisel peeti silmas kahte eesmärki, nimelt kõigile liidu tarbijatele nende huvide kõrgetasemelise ja võrdse kaitse tagamine ning tarbijakrediidi valdkonnas hästitoimiva siseturu tekkele kaasa aitamine. Kõnealuse direktiivi põhjendusest 19 tuleneb, et direktiivi eesmärk on eeskätt tagada kogu liidus tarbijatele võimalus saada enne krediidilepingu sõlmimist adekvaatset teavet eelkõige krediidi kulukuse aastamäära kohta, mis võimaldab neil pakutavaid määrasid võrrelda (19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

29 Euroopa Kohtul on olnud võimalus rõhutada, et ühtse matemaatilise valemi alusel arvutatud krediidi kulukuse aastamäär kui krediidi kogumaksumus on tarbija jaoks keskse tähtsusega. Nimelt saab tarbija sellele määrale tuginedes hinnata krediidilepingu sõlmimisega kaasneva kohustuse ulatust majanduslikust aspektist (19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

30 Arvestades eeskätt nimetatud krediidi kulukuse aastamäära keskset tähtsust, täpsustas Euroopa Kohus, et kui lepingusse märgitakse krediidi kulukuse aastamäär, milles ei kajastu tõetruult kõik need kulud, mis on sätestatud direktiivi 2008/48 artikli 3 punktis g, puudub tarbijal – samamoodi kui krediidi kulukuse aastamäära märkimata jätmise korral – võimalus teha kindlaks enda võetavate kohustuste ulatus (vt selle kohta 21. märtsi 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Bulgaria (krediidilepingu kõrvalteenused), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 55).

31 Käesoleva kohtuotsuse punktides 26–30 esitatud kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti g tuleb tõlgendada nii, et krediidilepingus krediidi kulukuse aastamäära selgelt ja kokkuvõtlikult märkimise kohustus ei saa tähendada üksnes õigest määrast madalama määra märkimise keeldu, kuna krediidi kulukuse aastamäära valesti märkimine võib põhimõtteliselt seisneda ka õigest määrast kõrgema määra märkimises.

32 Kui möönda, et krediidilepingus võib märkida õigest määrast kõrgema krediidi kulukuse aastamäära, võib selle toimel nimelt kaduda märke praktiline kasulikkus tarbija seisukohast ja seetõttu sattuda ohtu direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punktis g sätestatud kohustuse eesmärgi – nagu see nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 28 ja 29 viidatud kohtupraktikast – saavutamine.

33 Seejuures tuleb märkida, et käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub eeldusest, mille õigsust ta ei palu Euroopa Kohtul kinnitada ja mille kohaselt tuleb vastavalt direktiivi 93/13 artikli 6 lõikele 1 jätta osa kõne all oleva lepingu tingimustest kohaldamata seetõttu, et need on ebaõiglased, ning seetõttu on neid tingimusi kõrvale jättes arvutatud krediidi kulukuse aastamäär madalam sellest, mis algul lepingus märgiti.

34 Sellega seoses tuleb meenutada, et direktiivi 2008/48 artikli 19 lõike 3 alusel krediidi kulukuse aastamäära arvutamine põhineb eeldusel, et krediidileping on kehtiv kokkulepitud aja jooksul ning krediidiandja ja tarbija täidavad oma kohustusi krediidilepingus sätestatud tingimustel ja tähtaegadel.

35 Sellest tuleneb, et selle direktiivi artikli 10 lõike 2 punktis g ette nähtud kohustus märkida krediidi kulukuse aastamäär on täidetud, kui asjaomases lepingus märgitud krediidi kulukuse aastamäär vastab määrale, mis on arvutatud direktiivi I lisa I osas esitatud matemaatilise valemi alusel ja lähtudes sama direktiivi artikli 3 punkti g tähenduses „krediidi kogukulust tarbijale“, millega on hõlmatud kulud, mida tarbija on kohustatud kandma vastavalt selle lepingu tingimustele, sealhulgas neile tingimustele, mis hiljem osutuvad ebaõiglaseks ega ole tarbijale siduvad.

36 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti g tuleb tõlgendada nii, et kui teatavate lepingutingimuste tõttu – mis hiljem on tunnistatud direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 tähenduses ebaõiglaseks ega ole seetõttu tarbijale siduvad – on krediidilepingusse märgitud krediidi kulukuse aastamäär, mis on õigest määrast kõrgem, ei ole iseenesest tegemist direktiivi 2008/48 osutatud sättest tuleneva teavitamiskohustuse rikkumisega.

Teine küsimus

37 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti k tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud teavitamiskohustuse rikkumisega on tegemist siis, kui krediidilepingus on loetletud teatud hulk asjaolusid, mis võivad tingida lepingu täitmisega seotud tasude suurendamise, ilma et tarbijal oleks võimalik kontrollida, kas need asjaolud esinevad ja milline on nende mõju nimetatud tasudele.

38 Sellega seoses tuleb meenutada, et vastavalt direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punktile k tuleb krediidilepingus selgelt ja kokkuvõtlikult märkida lisaks ühe või mitme tagasimaksete, krediidi kasutusse võtmise ja maksevahendi kasutamise kajastamiseks mõeldud konto haldamise tasule kõik muud lepingust tulenevad tasud ning nende muutmise tingimused.

39 Direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikest 2, võttes arvesse selle direktiivi põhjendust 31, nähtub, et nõue märkida selles sättes loetletud üksikasjad selgelt ja kokkuvõtlikult paberil või mõnel muul püsival andmekandjal koostatud lepingus on vajalik selleks, et tarbijal oleks võimalik teada, millised on tema õigused ja kohustused (21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bank jt, C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 233 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Üksikasju, mida krediidileping peab vastavalt direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikele 2 tingimata sisaldama, on tarbijal vaja teada ja õigesti mõista selleks, et lepingut saaks nõuetekohaselt täita, ja eelkõige selleks, et tarbija saaks kasutada oma õigusi (21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bank jt, C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 234 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Selleks et vastavalt direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikes 2 sätestatud selguse nõudele oleks võimalik neid üksikasju õigesti mõista, ei tohi krediidilepingus esitatud teabes seega olla mis tahes vastuolu, mis objektiivselt võib piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelikku ja arukat keskmist tarbijat sellest lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste ulatuse osas eksitada (21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bank jt, C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 235 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Täpsemalt on lepingutingimuste lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõude täidetuse seisukohalt keskse tähtsusega välja selgitada, kas krediidi tagasimaksmise tingimused või nende kindlaks määramise viis on krediidilepingus esitatud läbipaistvalt, nii et tarbija saab täpsetele ja

arusaadavatele kriteeriumidele tuginedes ette näha sellest lepingust tulenevaid majanduslikke tagajärgi (vt selle kohta 9. juuli 2015. aasta kohtuotsus Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, punkt 54).

43 Seega peab krediidilepingu tingimustes eeskätt olema läbipaistvalt esitatud osutatava teenusega seotud tasude muutmise põhjus ja kord, et tarbija saaks selgetele ja arusaadavatele kriteeriumidele tuginedes ette näha nende tasude võimalikke muudatusi (vt selle kohta 9. juuli 2015. aasta kohtuotsus Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, punkt 60).

44 Sellest järeldub, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti k tuleb tõlgendada nii, et tingimused, mille esinemise korral võib krediidilepingu täitmisega seotud tasusid muuta, peavad lepingus olema märgitud selgelt ja kokkuvõtlikult ning eelkõige nii, et neis tingimustes koostoimes muu teabega puudub mis tahes ebatäpsus, mis objektiivselt võiks piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelikku ja arukat keskmist tarbijat eksitada muutmise tingiva asjaolu esinemise ning vastava muudatuse ning mainitud asjaolu vahelise seose osas (vt analoogia alusel 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bank jt, C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 238).

45 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmetest, mis on kokku võetud käesoleva kohtuotsuse punktis 14, nähtub siiski, et kõne all oleva lepingu täitmisega seotud tasude muutmise tingimused olid kindlaks määratud sõltuvana sellistest näitajatest, mille õigsust on tarbijal nii enne lepingu sõlmimist kui ka selle täitmise ajal raske kontrollida. Tegemist oli nimelt muutuvate majandusnäitajatega, sealhulgas panga enda kontrolli all olevate näitajatega, ning teatavate muude ebamääraselt sõnastatud ja laias tähenduses õiguslikul arengul põhinevate näitajatega. Selle järelduse paikapidavust ei kummuta ka asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all olevaid tasusid oli lubatud suurendada maksimaalselt 200% ulatuses ja maksimaalselt neli korda aastas ning kuue kuu jooksul tingimuse täitumisest.

46 Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus eeltoodud selgitusi arvestades analüüsima, mil määral oli piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelikul ja arukal keskmisel tarbijal põhikohtuasja kontekstis võimalik kõnealuse lepingu täitmisega seotud tasude suurendamist käsitlevate lepingutingimuste sõnastuse põhjal selgelt kindlaks teha enda võetavate kohustuste ulatuse muutumine selle lepingu täitmise ajal.

47 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti k tuleb tõlgendada nii, et kui krediidilepingus on loetletud teatud hulk asjaolusid, millega saab põhjendada lepingu täitmisega seotud tasude suurendamist, ilma et piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelikul ja arukal keskmisel tarbijal oleks siiski võimalik kontrollida, kas need asjaolud esinevad ja milline on nende mõju nimetatud tasudele, siis on tegemist selles sättes ette nähtud teavitamiskohustuse rikkumisega, kuna kõnealuse määratluse tõttu võib tarbijal olla raske enda võetavate kohustuste ulatusele hinnangut anda.

Kolmas küsimus

48 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2008/48 artiklit 23 tuleb selle direktiivi põhjendust 47 arvesse võttes tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, millega on selle direktiivi artikli 10 lõike 2 alusel krediidiandjal oleva teavitamiskohustuse rikkumise eest ette nähtud ühetaoline sanktsioon, mis seisneb selles, et sõltumata kõnealuse rikkumise raskusest ja mõjust tarbija otsusele sõlmida krediidileping, minetab krediidiandja õiguse saada intressi ja nõuda tasude maksmist.

49 Direktiivi 2008/48 artikli 23 sõnastuse kohaselt ja lähtudes selle direktiivi põhjendusest 47 peavad liikmesriigid kehtestama eeskirjad sanktsioonide kohta, mida kohaldatakse selle direktiivi alusel vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumise korral, ning võtma kõik vajalikud meetmed nende kohaldamise tagamiseks. Kuigi liikmesriikidele on jäetud sanktsioonide valikul otsustusõigus, peavad nii sätestatud sanktsioonid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. See tähendab, et sanktsiooni rangus peab vastama selle rikkumise raskusele, mille eest sanktsioon määratakse, nii et eelkõige on tagatud tegelik hoiatav mõju, kuid ühtlasi järgitakse proportsionaalsuse üldpõhimõtet (vt selle kohta 21. märtsi 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Bulgaria (krediidilepingu kõrvalteenused), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

50 Ehkki seda, kas riigisiseses õiguses ette nähtud sanktsioonid on põhikohtuasja kõiki asjaolusid arvestades vastavuses käesoleva kohtuotsuse punktis 49 meenutatud nõuetega, peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes ainsana on pädev tõlgendama ja kohaldama riigisiseseid õigusnorme, võib Euroopa Kohus eelotsusetaotlust lahendades siiski vajaduse korral esitada sellele kohtule hinnangu andmisel juhiseks olevaid täpsustusi (vt analoogia alusel 11. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Nárokuj, C-755/22, EU:C:2024:10, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

51 Käesoleval juhul ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus kindel, kas riigisiseses õiguses ette nähtud sanktsioon – nimelt see, et krediidiandja minetab õiguse saada intressi ja nõuda tasude maksmist – on proportsionaalne. Selle kohtu hinnangul ei ole tingimused, millega saab põhjendada kõne all oleva krediidilepingu täitmisega seotud tasude suurendamist, tarbija jaoks lepingu sõlmimisel asjakohased, kuna nende tasude algne summa on antud krediidi summaga võrreldes suhteliselt väike.

52 Nagu on meenutatud eespool käesoleva kohtuotsuse punktides 39–42, peab selleks, et tarbijal oleks täielik ülevaade enda sõlmitava lepingu täitmise suhtes kehtivatest tingimusest, sellele tarbijale direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikest 2 tuleneva nõude kohaselt olema lepingu sõlmimise ajal teada kõik üksikasjad, mis võivad mõjutada tema võetavate kohustuste ulatust (vt selle kohta 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 66).

53 Lisaks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et direktiivi 2008/48 kontekstis keskse tähtsusega kohustuse rikkumise korral võib krediidiandja suhtes kooskõlas riigisiseste õigusnormidega olla kohaldatav sanktsioon, mille tulemusel minetab krediidiandja õiguse saada intressi ja nõuda tasude maksmist (9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 69).

54 Ehkki sellisel sanktsioonil on krediidiandjale tõsised tagajärjed, saab seda käsitada mitteproportsionaalsena üksnes juhul, kui direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikes 2 nimetatud üksikasjade hulgast on märkimata jäetud või on märgitud valesti sellised andmed, mis oma laadi tõttu ei mõjuta tarbija võimet hinnata enda võetavate kohustuste ulatust (vt analoogia alusel 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 72).

55 Ent direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punktist k tulenev krediidiandja kohustus märkida krediidilepingusse selle täitmisega seotud tasude muutmise tingimused on tarbija jaoks keskse tähtsusega, kuna tal peab – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 41 ja 42 – enda võetavate kohustuste ulatusele hinnangu andmiseks olema võimalik näha selgete ja arusaadavate

kriteeriumide alusel ette nende tasude võimalikke muudatusi ning seega mainitud kohustustest talle tulenevaid majanduslikke tagajärgi, isegi kui nende tasude algne summa on asjaomase krediidisummaga võrreldes suhteliselt väike.

56 Lisaks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et krediidilepinguga seotud teavitamiskohustuse rikkumise tagajärjed võivad – sõltuvalt konkreetsest kõne all olevast teabest – oluliselt erineda, kusjuures praktikas sõltub asjaomase rikkumise raskus ka krediidilepingust puuduvate üksikasjade hulgast ja tähtsusest. Nimelt võib tarbijal sellise rikkumise tõttu olla raske kasutada krediidilepingust tulenevaid õigusi (vt selle kohta 24. oktoobri 2024. aasta kohtuotsus Horyzont, C-339/23, EU:C:2024:918, punkt 34).

57 Seega ei ole – tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist – proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus see, kui liikmesriik otsustab kehtestada ühetaolise sanktsiooni, mis seisneb selles, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikes 2 ette nähtud eri teavitamiskohustuste rikkumise korral minetab krediidiandja õiguse saada intressi ja nõuda tasude maksmist, isegi kui iga kõnealuse kohustuse konkreetse rikkumise raskus ja selle tagajärjed tarbijale on sõltuvalt juhtumist erinevad.

58 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2008/48 artiklit 23 tuleb selle direktiivi põhjendusest 47 lähtudes tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, millega on selle direktiivi artikli 10 lõike 2 alusel krediidiandjal oleva teavitamiskohustuse rikkumise eest ette nähtud ühetaoline sanktsioon, mis seisneb selles, et sõltumata kõnealuse rikkumise raskusest ja mõjust tarbija otsusele sõlmida krediidileping, minetab krediidiandja õiguse saada intressi ja nõuda tasude maksmist.

Kohtukulud

59 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, artikli 10 lõike 2 punkti g**

   tuleb tõlgendada nii, et

   kui teatavate lepingutingimuste tõttu – mis hiljem on tunnistatud nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõike 1 tähenduses ebaõiglaseks ega ole seetõttu tarbijale siduvad – on krediidilepingusse märgitud krediidi kulukuse aastamäär, mis on õigest määrast kõrgem, ei ole iseenesest tegemist direktiivi 2008/48 osutatud sättest tuleneva teavitamiskohustuse rikkumisega.

2. **Direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti k**

   tuleb tõlgendada nii, et

kui krediidilepingus on loetletud teatud hulk asjaolusid, millega saab põhjendada lepingu täitmisega seotud tasude suurendamist, ilma et piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelikul ja arukal keskmisel tarbijal oleks siiski võimalik kontrollida, kas need asjaolud esinevad ja milline on nende mõju nimetatud tasudele, siis on tegemist selles sättes ette nähtud teavitamiskohustuse rikkumisega, kuna kõnealuse määratluse tõttu võib tarbijal olla raske enda võetavate kohustuste ulatusele hinnangut anda.

3. Direktiivi 2008/48 artiklit 23 tuleb selle direktiivi põhjendusest 47 lähtudes

tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, millega on selle direktiivi artikli 10 lõike 2 alusel krediidiandjal oleva teavitamiskohustuse rikkumise eest ette nähtud ühetaoline sanktsioon, mis seisneb selles, et sõltumata kõnealuse rikkumise raskusest ja mõjust tarbija otsusele sõlmida krediidileping, minetab krediidiandja õiguse saada intressi ja nõuda tasude maksmist.

Allkirjad